

MARIA GREVER

Maria Grever is hoogleraar Theorie en Methoden van de Maatschappijgeschiedenis en tevens directeur van het Centrum voor Historische Cultuur aan de Erasmus Universiteit Rotterdam. Grever schreef onder andere het meeslepende boek over feministe en historica Johanna Naber, waarin ze Nabers geschiedschrijving vergelijkt met het werk van toonaangevende historici en vrouwelijke gepromoveerden in de periode 1904-1948.

Ben Vriesema is
redacteur van Kleio.

WELK NUT HEEFT GESCHIEDENIS VOLGENS U?

Het verleden is voorbij, maar we zijn er wel mee verbonden door tradities, routines en sporen uit andere tijden. Als mensen vertellen wie ze zijn, kijken ze historisch naar zichzelf. Omdat ons handelen vaak steunt op historische beeldvorming is het heel belangrijk meer te weten van de geschiedenis en om na te denken hoe het verleden in het heden kan doorwerken voor individuen en gemeenschappen. Dat kan soms heel pijnlijk zijn met onverwacht grote gevolgen.

KUNT U ZICH NOG VEEL HERINNEREN VAN DE GESCHIEDENISLESSEN VAN UW JEUGD?

Ik was al vroeg dol op geschiedenis. Dat komt ook door de verhalen in ons gezin. Mijn vader, oom en oudste broer (ook historicus) verdiepten zich in de Opstand, mijn andere broer in de Franse Revolutie en de Eerste Wereldoorlog. De les die betrekking had op de prachtige schoolplaat van Isings over de troonsafstand van Karel V, steunend op de schouder van Willem van Oranje, staat in mijn geheugen gegrift.

FOTO: MICHELLE MUUS

WELKE HISTORISCHE PERIODE SPREEKT U HET MEESTE AAN?

In mijn onderzoek is de negentiende eeuw mijn favoriete periode. In die tijd zijn nog sporen van het ancien régime merkbaar en toch breekt een nieuwe tijd aan: de burgerij gaat zich organiseren, grondwetten worden aangepast, de ene na de andere technische uitvinding voltrekt zich, er zijn revoluties en sociale bewegingen. De negentiende eeuw is vreemd en ver weg, maar toch nog dichtbij genoeg om je er een voorstelling van te kunnen maken.

WAT IS DE MEEST RECENTE 'HISTORISCHE SENSATIE' DIE U HEBT GEHAD?

Van ons onderzoek naar de Nationale Tentoonstelling van Vrouwenarbeid in 1898 met coauteur Berteke Waaldijk heb ik enorm genoten. Toen we de foto in handen kregen van de Creoolse vrouw Louise Yda in de grote Industriezaal, staande bij de textielmachines uit Enschede, was dat een historische sensatie. Louise was de dochter van een vrijgemaakte slavin uit Paramaribo. De organisatrices van de tentoonstelling vonden het een leuk idee als een 'echte Surinaamse vrouw' in de zaal West-Indië vruchtensap of een sigaar zou verkopen aan de bezoekers. Maar Louise trok zich weinig aan van de regels en liep opgewekt door de hele tentoonstelling. Dat hadden we al gelezen in de bronnen, maar deze foto bevestigde dat.

ALS U MORGEN EEN HISTORISCH ONDERZOEK ZOU MOGEN BEGINNEN, WAT ZOU DAN HET ONDERWERP ZIJN?

Zeer waarschijnlijk weer een intellectuele biografie van een historicus. Dit genre biedt een prachtige ingang de veranderende omgang met het verleden te bestuderen. De historici Natalie Zemon Davis en Bonnie Smith hebben me destijds voor mijn dissertatie over de historica Johanna Naber geïnspireerd haar leven en werk ook antropologisch te benaderen. Hoe verkrijgt een historicus cultureel gezag? In hoeverre beïnvloeden pijnlijke en traumatische ervaringen de geschiedschrijving?

HOE VINDT U DAT GESCHIEDENISONDERWIJS AAN EEN MIDDELBARE SCHOOL GEDOCEERD MOET WORDEN?

Hanteer niet één didactische methode maar wissel af: vertel historische verhalen, lok discussie uit, laat leerlingen schriftelijke en mondelinge opdrachten maken, apart of in groepjes, organiseer excursies naar een erfgoedhuis of museum. Maar wat je ook doet, doceer met passie. Als je jongeren niet boeit, dan blijft er niets hangen.

WAT IS VOLGENS U HET BELANGRIJKSTE IN HET GESCHIEDENISONDERWIJS?

Dat zijn drie zaken die nauw met elkaar verbonden zijn. Fascinatie: leerlingen nieuwsgierig maken en de historische verbeelding in gang zetten. Kennis: leerlingen hebben kennis nodig, anders kunnen ze bepaalde ontwikkelingen niet begrijpen. Historisch denken: aan de hand van begrippen als oorzaak en gevolg, historische perspectieven, continuïteit en verandering kunnen we leerlingen uitdagen verder te komen dan alleen uit het hoofd leren, zodat ze hun kennis verder uitdiepen. Op die manier leren ze argumenteren en gaan ze historische samenhangen zien tussen bijvoorbeeld het koloniaal verleden van een land en de reacties later van migranten uit dat gekoloniseerde land. Zonder geschiedenis is Zwarte Piet geen discussiepunt.

WAT IS VOOR U EEN BELANGRIJKE LIEU DE MÉMOIRE?

Dat is de Sint-Janskathedraal in 's-Hertogenbosch, mijn geboortestad. Als ik daar kom, voel ik nog steeds de aantrekkingskracht van die oude kerk, de zijkapellen en het orgel. Vroeger was het interieur van de kerk zwartgeblakerd en geheimzinnig. Later werd dat door de restauratie heel licht. De Sint-Jan is voor mij een dubbele lieu de mémoire: een herinnering aan vervlogen tijden van een hecht georganiseerde en ook wel intimiderende rooms-katholieke kerk en de herinnering aan mijn kindertijd. Ik heb nog het staartje van het rijke roomse leven meegemaakt met de hoogmis, de stille omgang en processies in de meimaand. ▶

*'Wat je ook doet,
doceer met passie.
Als je jongeren niet boeit,
dan blijft er niets hangen'*

● ...EN DE GESCHIEDENIS

Rechts: Portret van Eleanor Roosevelt, 1933.

Onder: Scène uit 14 diaries of the Great War.

WELKE HISTORISCHE STUDIE OF WELKE HISTORISCHE ROMAN MAAKTE DE MEESTE INDRUK OP U?

Hermetisch zwart van Marguerite Yourcenar. Deze historische roman speelt zich af in de zestiende eeuw. Hoofdpersoon is arts, alchemist en filosoof Zeno, een fictieve samensmelting van Erasmus, Bruno en Paracelsus. We volgen hem op zijn reizen langs Brugge, Parijs, Basel en Venetië waardoor de lezer een rijkgeschakeerd beeld krijgt van Europa, inclusief de angstcultuur die de rooms-katholieke kerk creëerde over de juiste interpretatie van het geloof. Zeno wordt door de Inquisitie vervolgd wegens zijn overtuigingen en pleegt zelfmoord.

'De canon heeft didactisch gezien weinig nut voor het onderwijs'

WELKE HISTORISCHE FILM HEEFT DE MEESTE INDRUK OP U GEMAAKT?

De serie 14 diaries of the Great War vond ik indrukwekkend. Op basis van brieven en dagboeken van veertien mensen uit acht Europese regio's wordt het drama van de Eerste Wereldoorlog vanuit verschillende perspectieven verteld. De verhaallijn is per aflevering glashelder. Thema's zijn 'Gifgassen', 'Dieren in de oorlog' of 'Seks'. Hoofdrospelers zijn soldaten in loopgraven, achterblijvers thuis en verpleegsters. Terwijl fragmenten van de egodocumenten worden voorgelezen zien we authentieke foto's en filmfragmenten; acteurs uit Rusland, Frankrijk, Duitsland en Engeland spelen de hoofdpersonen na. Het resultaat is een ingetogen documentaire, een epos met grote overtuigingskracht.

WELKE HISTORISCHE PERSOON SPREEKT U HET MEESTE AAN?

Eleanor Roosevelt en Joop den Uyl. Beiden waren intrinsiek gedreven het politiek systeem te veranderen, beiden waren zeer sociaal bewogen, beiden hebben veel meegemaakt en beiden reflecteerden op hun leven in dagboeken en brieven. Van die twee boeit Eleanor Roosevelt me het meest. Haar bijdrage aan de Universal Declaration of Human Rights is ongelooflijk belangrijk geweest. Maar ik ben ook gefascineerd door het bizarre en droefgeestige leven van koning Ludwig II van Beieren, prachtig verfilmd door Visconti.

DENKT U DAT DE HISTORISCHE CANON NUT HEEFT VOOR HET GESCHIEDENISONDERWIJS?

De canon heeft didactisch gezien weinig nut voor het onderwijs. Wel is het een handig referentiekader voor musea om bij het reguliere onderwijs aan te sluiten. Tijdens ons NWO-onderzoek naar erfgoedonderwijs dat ik met Carla van Boxtel heb geleid, ontdekte ik dat de regionale canons de samenwerking tussen vakhistorici en vertegenwoordigers van musea, de politiek en de toeristensector hebben bevorderd. Dat heeft geresulteerd in aansprekende evenementen, maar minstens zo belangrijk is de onderlinge correctie. Een beleidsmaker kan weleens om commerciële redenen wat al te gemakkelijk omgaan met de historische waarheid. Dat proces heb ik in ons boek Verlangen naar tastbaar verleden verwerkt. ■